

בביאת המשיח אם צריך לברך שהחיינו - שיעור 376

I. כללי ברכת שהחיינו

(א) הנה מצינו דברכת שהחיינו נאמרת על ה' אופנים (כ) המועדים (עירוזין מ:) (ב) ועל המצות הבאות מזמן לזמן (רב שרירא גאון) וי"א או שיש בו שמחה (תוספות סוכה מ"ו:) וי"א או מזמן לזמן או קנין לו כתפילין או שאינה מצוייה בכל עת כמילה (רמב"ם זרכות י"א - ט) (ג) ועל קנין דבר חדש (זרכות נ"ט: רכ"ג - ו) (ד) ועל ראיית פני חברו לאחר ל' יום (זרכות נ"ח: רכ"ה - ה) (ה) ועל פרי חדש מזמן לזמן (עירוזין מ: רכ"ה - ז)

(ב) ברכת שהחיינו על פירות חדשים עיין בעירוזין מ:) דלמדנו משם דישנם ב' גדרים בכרכת שהחיינו (כ) גדר חוב (ב) וגדר רשות דשהחיינו על הפירות חדשים הוא רק בגדר רשות וגדר החוב כגון על הרגלים ומצות וכיו"ב זה תקנת חכמים גמורה ומצוה דרבנן והעובר ולא בירך נענש כעובר על דרבנן משא"כ בלא בירך על הפירות וכיו"ב דלא נענש (מ"ב רכ"ה - ט-י) וי"א דדוקא בראיית הפרי הוא רשות (הגהות אשר"י ספ"ג דעירוזין והסמ"ג) וגם נחלקו הפוסקים מהו הגדר של רשות האם פירושו שהרואה פרי חדש או האוכלו אינו חייב כלל לברך שהחיינו ורק אם ירצה לברך הרשות בידו (מ"ב הל' בשם המג"א וש"א) או שפירש המילה רשות דהיינו שאינו חייב לחזר אחרי פירות חדשים כדי לברך שהחיינו אבל הרואה או האוכל פרי חדש חייב לברך שהחיינו (ברכי יוסף רכ"ה בשם רבינו חננאל וערוך השלחן רכ"ה - ה) ועיין בירושלמי (קידושין פ"ד) דמי שלא אכל פרי חדש עתיד ליתן דין וחשבון על שלא אכל

(ג) ויש מחלוקת אם השהחיינו צריך שיהיה דוקא בענין שיש בו שמחה עיין בתוספות (סוכה מ"ו: ד"ה והגלה) והרמב"ם (זרכות י"א - ט) לכן י"א מי שיודע באמת בנפשו שאינו שמח כלל אסור לו לברך שהחיינו על פרי חדש משום שהשמחה מחייב ברכת רשות ובלא שמחה הוא ברכה לבטלה וכ"כ השו"ת משנה הלכות (ו - מ"ג) וכ"כ הבן איש חי (בהקדמה לפרשת ראה) ועיין בספר חיים של ברכה (דף ע"ג) שכתב דרבי צבי מזידיטשוב לא נהג לברך על שום פרי ברכת שהחיינו כי לא הרגיש בנפשו שום שמחה גופנית והביא מאחרים דבגלות לא נכון לברך שהחיינו של רשות לשמוח על זה ועיין בשו"ת מהרש"ג (יו"ד ה - נ"ה - ז) שכתב "דלא ברכתי לעולם שהחיינו על לבישת בגד או על אכילת פרי חדש דאינו חשוב אצלי כ"כ וכיון דהאר"י ז"ל אמר שלא לברך אליו אני שומע" וגם בספר מנהגי ישראל שהביא מהסאטמאר רב שלא נהג לברך שהחיינו על שום פרי חדש וכן שמעתי מרב דוד פיינשטיין דרב משה לא בירך על פרי חדש חוץ מליל ב' דראש השנה ועיין באג"מ (ג - ל"ד צסוף) ולכן כל אחד ינהג כמנהגו ובמקום שאין מנהג ינהג כעיקר דינא דגמרא וכמו שהבאנו בשם הפוסקים שיש לברך על פירות חדשים דוקא אם שמח באכילתם (ספר ברכת השיר והשבח דף ז) (ז)

(ד) י"א דברכת שהחיינו היא ברכת שבח והודאה (פמ"ג א"א רכ"ה - ה) וי"א שהיא ברכת הנהנין (שו"ת חת"ס קמ"ג) והנפק"מ הם דאם היא ברכת הנהנין (כ) צריך שמחה (ב) אם כבר יצא אינו מברך להוציא אחרים (ג) אינו מותר לטעום קודם השהחיינו (ד) אין אומרים ספק ברכות להקל כהב"ח (סו"ס כ"ט צ"ט הטור)

II. הערות בעניינינו

(א) קנה כלים לו וכלים לב"ב מברך על שלו שהחיינו ועל דב"ב מברך הטוב והמטיב דטוב הוא לדידיה שזכה שיהיה ב"ב מלובשים במלבושי כבוד (מ"ב רכ"ג - סקי"ט בשם הב"ח)

(ב) אין לברך שהחיינו או הטוב והמטיב על כלים חדשים שצריכים טבילה ועדיין לא טבל וגם למי שקנה בית חדש ועדיין לא קבע המזוזות ועיין בשער הציון (אות כ"ה) דרע"א היה מסופק בזה וספק ברכות להקל

ג) אדם שעולה לגדולה לעבודה חשובה או רב וכדומה עיין בשע"ת (רכ"ג - י) שכתב דודאי מחויב להכיר חסדי ה' ולברך אבל בלא שם ומלכות וה"ה למי שגמר ספר כחידושי תורה מברך בלא שם ומלכות וה"ה למי שזכה לעלות לא"י יש לברך שהחיינו בלא שם ומלכות וטוב לברך על בגד חדש וכדומה בענינים אלו אמנם המור וקציעה כתב דאם שכל כוונתו לשם שמים ברבנות יברך

ד) על קניין ספרים חדשים פסק המג"א דלא לברך דרק על מצוה הבאה מזמן לזמן מברך וגם מצוות לאו להאנות נתנו אמנם המור וקציעה כתב כיון שיש שמחה גדולה בקניין הספרים יכול לברך כמו על כל כלים חדשים ולכאורה כ"ש למי שמסיים הש"ס והשו"ע יכול לברך בשם ומלכות וכ"כ המ"ב (רכ"ג - י"ג) שמברך שהרי הברכה נתקנה על השמחה ולא על התשמיש של הספרים דמצוות לאו להאנות נתנו

ה) בנין בית הכנסת חדש - עיין במ"ב (סקי"ח) קהל שבנו או קנו בהכ"נ יעמוד הש"ץ ויברך בקול רם הטוב והמטיב להוציא את כולם וע"ע בכף החיים (ק"ג - א"ת ט"ו) דיברך על פרי חדש ובלאו הכי בלא שם ומלכות וכ"כ הילקוט יוסף (ז - ק"ג - ט"ז) דדינו כספרים דאין מברכים עליו דמצוות לאו להאנות נתנו

ו) הוסיף בו איזה שורה בגובה הבית לכו"ע יש לברך אבל סתרה וחזר ובנאה יש מחלוקת בדבר (מ"ב סקי"ז) וספק ברכות להקל

ז) כלים שקנאם בתשלומים (credit) יותר טוב שלא לברך עליהם (באר משה ה - ס"ח) והמנהג הספרדים שלא לברך כלל על קניית כלים חדשים ורק על בגדים (כה"ח רכ"ג - כ' ול') (ח

ה) המנהג שלא לברך שום ברכה על מה שמקבלים בירושה וזה כנגד פסק השו"ע (רכ"ג - ז)

ט) כלים חשובים שמברך עליהם הם תנור חימום מקרר מכונת כביסה ויבוש וכן ע"כ מכשירי חשמל (ספר ברכת השיר והשבח) דאין הנאת הגוף בכלי משא"כ הבגדים

י) המקבל מתנה חשובה דעת הבה"ל (רכ"ג - ה ד"ה שהיא) שמברך שהחיינו ודלא כהשו"ע (רכ"ג - ה) שמברך הטוב והמטיב

יא) מצא מציאה מברך עליו שהחיינו או הטוב (מ"ב רכ"ז - סק"ו) זה גמרא מפורשת (ברכות ס.)

יב) אין מברכין שהחיינו על עשיית תשובה כיון שהיא מצוה תמידית לכן בעי הש"ס בר"ה וביזה"כ אי אמרינן זמן (מהרש"א שלהי מגילה)

יג) לכתחלה נכון לברך שהחיינו קודם אכילת הפרי ואח"כ ברכת הפרי או טועם מעט ואח"כ מברך (מ"ב רכ"ה - י"ח)

יד) למה לא מצינו שיעקב ויוסף בהגיעתם שיברכו שהחיינו משום שיוסף היה במצרים והרגיש יעקב בזה שזה התחלת הגלות

טו) המהר"י מינ"ץ בירך שהחיינו כשהגיע למאה וי"ג שנים שהוא לו בר מצוה שניה ספר חיים של ברכה (דף רפ"ה)

טז) הברכות שנברך בקבלת פני משיח צדקנו - עיין בשו"ת מנחת שלמה (ב - ח"א - ח"ב) שיברך ד' ברכות (כ ברוך ... חכם הרזים ב) ברוך ... שחלק מחכמתו ליראיו (ג ברוך ... שחלק מכבודו ליראיו ג) ברוך ... שהחיינו ועיין בשו"ת לב חיים (ז - מ"ז) שכתב שמברך ברכת אשר גאלנו וגם שהחיינו כי בודאי אנחנו קובעים יום הגאולה ליו"ט

III. העולם נוהגין להקל בברכת שהחיינו ואפשר משום שהרמ"א (רכ"ג - ח) כתב שברכה זו אינה חובה אלא רשות

נצט"ס לט"ו נשאית א"י אורי' ר' אליעזר ל"פ א"י ב"ר יעקב ארזבי ע"ה יא"י אורת' בעל"ה רח"ל ב"ר גרשון מנחם הס"ת הכהן ע"ה